

Redactioneel

Wie was Kurban Saïd? Het is een vraag die velen van zijn (of haar?) bewonderaars bezighoudt. Naar de meest waarschijnlijke versie gaat het hier om het pseudoniem van Lev Nussimbaum of Leo Nössimbau, een in 1905 te Kiev geboren jood die op jonge leeftijd verhuisde naar Baku, de hoofdstad van Azerbeïdjan. Als gevolg van de ingrijpende ontwikkelingen in Azerbeïdjan – het land werd in 1920 bij de Sovjet-Unie ingelijfd – vluchtte Nussimbaum begin jaren twintig via Perzië, Turkije en een aantal West-Europese steden naar Berlijn. In de tussentijd had Lev zich bekeerd tot de islam en begon onder de Arabische naam Essad Bey artikelen en boeken te publiceren, waaronder zijn beroemdste roman 'Ali en Nino' en het historische werk 'Allah ist groß, Niedergang und Aufstieg der islamischen Welt'. Klinkt het in onze oren al onwaarschijnlijk dat een jood zo positief tegenover de islam en de islamitische wereld stond, schreef hij het laatstgenoemde boek ook nog samen met Wolfgang van Weisl, destijds één van de voornaamste leiders van de zionistische beweging. Na de machtsovername door de nationaal-socialisten kon Nussimbaum/Bey zijn bestaan als schrijver in eerste instantie ongehinderd voortzetten en genoot daarbij zelfs de persoonlijke bescherming van Joseph Goebbels. In 1937 moest hij echter alsnog uitwijken naar Italië en schopte het daar bijna tot officiële biograaf van Mussolini. Het feit dat hij joods was, stond dit laatste in de weg en kostte hem uiteindelijk zelfs het leven. In 1942 werd Lev Nussimbaum als moslim in het Italiaanse Positano begraven.

Volgens de Weense advocaat Heinz Barazon liep het allemaal heel anders. Niet Lev Nussimbaum was Kurban Saïd, maar barones Elfriede Ehrenfels von Bodmershof, een intieme vriendin van Nussimbaum. De advocaat van de nabestaanden van de barones maakt dit op uit de archieven van het Derde Rijk. Weer andere bronnen wijzen erop dat Yusif Vazir Chamanzaminli, een nationalistische schrijver uit Azerbeïdjan en tijdgenoot van Lev Nussimbaum, de ware Kurban Saïd was. Wie Kurban Saïd werkelijk was, zal kortom wel altijd een mysterie blijven. Zeker is wel dat onder deze auteursnaam in 1937 de roman 'Ali en Nino' verscheen. Eerst in het Duits en pas vier decennia later in vele andere talen, waarna het boek een cultstatus kreeg. Zo ook in Azerbeïdjan. Sterker, hier geldt het werk als dé nationale trots. 'Ali en Nino' gaat over de hartstochtelijke liefde tussen een islamitische Azerbeïdjaan uit de bourgeoisie (Ali) en een christelijke Georgische prinses (Nino). Het verhaal speelt zich grotendeels af in het polyglottische Baku rond de vorige eeuwwisseling, waar op dat moment verschillende culturen vreedzaam samenleven. De mix van Arabische paleistuinen, 'Parijse' boulevards, Zoroastrische tempels en synagogen (in moorse stijl!) getuigt hier vandaag de dag nog van. Geopolitieke conflicten tussen de Azerbeïdjan omringende grootmachten veroorzaken uiteindelijk een wrede, gewelddadige scheiding tussen Ali en Nino. Het thema doet sterk denken aan dat van Romeo en Juliet en is daarmee in hoge mate universeel. Tegelijkertijd levert Ali en Nino een schat aan details over de Azerbeïdjaanse en Kaukasische ziel en cultuur, zodat het boek ook uniek voor de regio is. Een begrip dat in het bovenstaande steeds in verschillende gedaantes terugkeert, is identiteit. Hetzelfde geldt voor het

nummer van AGORA dat voor u ligt, hoewel hier sprake is van weer heel andere verschijningsvormen van identiteit. Het accent ligt, zoals gebruikelijk, op de ruimtelijke dimensie van maatschappelijke ontwikkelingen. Eenduidige parallellen met de geschiedenis van Kurban Saïd zijn er echter ook. Zo komen kwesties rond verschillende etnische en culturele identiteiten veelvuldig aan bod. Tevens wordt ingegaan op het toepassen van identiteit in strategieën als 'city marketing' en 'branding', bedoeld om gebieden aantrekkelijker te maken voor bewoners, ondernemers en toeristen. Baku blijft in dit verband allerminst achter bij steden als Delft, Hoogvliet en Enschede. Speciaal voor diegenen die de Azerbeïdjaanse hoofdstad echt willen leren kennen, is inmiddels een heuse 'Ali and Nino Walking Tour' uitgezet.

In de variasectie zijn twee artikelen opgenomen. Justin Beaumont beschrijft in "Governance', decentralisatie en opkomst van de lokale democratie?' dat stedelijke ontwikkelingsprogramma's slechts begrepen kunnen worden door hun institutionele context te bestuderen. Daarnaast zet Loïc Wacquant in zijn artikel 'Het janusgezicht van het getto' uiteen hoe getto's onderscheiden dienen te worden van vervallen buurten en etnische wijken. Hij concludeert onder andere dat getto's een eigen institutionele dynamiek kennen, die veroorzaakt wordt door doelbewuste financiële, economische en sociaal-maatschappelijke uitsluiting van de dominante groep.

Redactie AGORA

Identiteit (Foto Peter van Yperen)

